

اندیشه اسلامی ۲

مدرس : استادعلیرضاکریمی

ادامه عناوین بخش دوم

2- رابطه علم و دین

الف) نظریه تعارض علم و دین

ب) نظریه تمایز علم و دین

1-ب) استقلال در زبان

2-ب) تمایز در روش و موضوع

ج) نظریه تعامل علم و دین

2- رابطه علم و دین

دستاوردهای عقل بشری پاسخگوی نیازها و انتظارات انسان نیست و از تامین سعادت راستین او ناتوان است بنابراین چاره ای جز یاری خواهی و بهره گیری از وحی و تعالیم آسمانی نیست.

خداوند با علم به این نیاز، همه انسانها را با فرستادن پیامبران، به زندگی معقول و پاک رهنمون نموده است

الف) نظریه تعارض علم و دین:

دو تحول مهم در قرن 17 و 19 میلادی در کیهان شناسی و زیست شناسی میان متکلمان مسیحی و صاحب نظران درگرفت :

تحول اول: دفاع شجاعانه گالیله از نظریه خورشید مرکزی کپرنیک و تلاش او برای بسط این نظریه به عنوان یک واقعیت بود.

تحول دوم: بحث درباره خلقت و تکامل در سال 1859م. که میان عالمان کلیسا و دانشمندان در گرفت

نظریه داروین (کتاب تبار انسان)

الف- تغییرات کوچک و ظاهرا تصادفی، در میان افراد یک نوع پدید می آید.

ب- در رقابت و تنازعی که میان افراد یک نوع یا انواع گوناگون در یک محیط پدید می آید، تغییرات یاد شده، امتیازهای نامحسوس ایجاد می کنند.

ج- افرادی که دارای این امتیازات هستند، بیشتر عمر کرده و زادوولد بیشتری دارند، این تغییرات در دراز مدت و به انتخاب طبیعی صورت می گیرد.

علل و عوامل تاریخی طرح نظریه تعارض میان علم و دین:

1- به عقیده بسیاری از صاحب‌نظران، اساساً بسیاری از این تعارض‌ها و رویارویی‌ها میان علم و دین نبوده است، بلکه جنگ میان ساینتیسم و الاهیات قرون وسطایی بوده که در ظاهر به جنگ میان علم و دین شهرت یافته است.

علی که در پیدایش این شهرت نقش داشته اند:

الف- مردم عادی و عامی، میان گرایشها و معتقدات حقیقی دین و آداب و رسوم و ظواهری که از سوی دستگاههای دینی ترویج می شود، فرق نمی گذارند.

علی که در پیدایش این شهرت نقش داشته اند:

ب- در میان ارباب مذاهب و عالمان دینی، بودند کسانی که هرگاه، اندیشه های رایج آنان، و نه مبانی و ضروریات دین، مورد انتقاد قرار می گرفت، چنین وانمود می کردند که دین مورد حمله قرار گرفته است.

ج- در میان اهل علم و قلم نیز کسانی به چشم می خوردند که در نوشته ها و اظهارات خود، اغراضی غیر از حقیقت یابی و کنجکاوی دارند.

علل و عوامل تاریخی طرح نظریه تعارض میان علم و دین:

2- با آن هویت راستینی که علم دارد، نمی توان بشریت را در پوشش هویت کاذبی که گروههای یادشده از علم می سازند، فریب داد و این واقعیت را نادیده گرفت که بسیاری از متفکران بزرگ قرن ها، مردان مذهبی بوده اند.

علل و عوامل تاریخی طرح نظریه تعارض میان علم و دین:

3- این بحث بیشتر در جهان مسیحی و غرب مجال رشد داشته اما در جهان اسلام به دلیل عدم تحریف قرآن و گواهی تاریخ علوم در بستر تمدن اسلامی کمتر مجالی برای طرح این بحث بوده است. و اساساً یکی از کارهای مهم انبیا و اولیای الهی آموزش و ترویج حقایق عالم بوده است.

(ب) نظریه تمایز علم و دین:

مدافعان این نظریه تمایز استقلال کامل علم و دین به این اعتقاد دارند که روش علمی تنها روش ممکن در شناخت واقع نیست.

تعمیم ناروای مفاهیم علمی و تبدیل کردن یک شیوه به اصلی کلی، نظیر این قاعده که روش های تجربی و حسی تنها روش قابل اعتماد در فهم و تبیین واقعیت است، نارواست.

نتایج مشابه در نظریه تمایز علم و دین

- 1- استقلال زبان: برخی معتقدند که علم و دین تمایز موجود در زبان هریک، منطق و عملکردهای خاص خویش را دارند.
- 2- تمایز در روش و موضوع: برخی معتقدند که علم و دین می بایست کاملاً جدا و مستقل از یکدیگر باشند.

نقد نظریه تمایز علم و دین

اشکال این دیدگاه نادیده گرفتن بخشی از زبان دین است که حقایق طبیعی را بیان می کند. علم و دین به رغم تعلقات گوناگون شان، به یک جهان طبیعت می نگرند.
بقره آیه 85:

((چرا به برخی احکام ایمان آورده اید و به بعضی کافر می شوید،
پس جزای چنین مردم بد کردار چیست؟...))

ج) نظریه تعامل علم و دین:

طرفدارن این گروه را به دو دسته تقسیم می کنند:
کسانی که در ناحیه روش و پیش فرض ها، از حمایت غیر
مستقیم علم و دین از یکدیگر سخن گفته اند و گروه دیگر
درباره آموزه و دستاوردها و نظریات است و علم و دین را در
محتوا، مکمل یکدیگر می دانند.

برای حل تعارض های ظاهری و احتمالی میان برخی از داده های علم و دین می توان روش دیگری پیشنهاد کرد:

- 1- مفاد گزاره های دینی و علمی، ظنی و غیر یقینی باشد.
- 2- مفاد این گزاره ها هر دو یقینی باشند.
- 3- گزاره های علمی، یقینی و گزاره های دینی، ظن آور باشند.
- 4- گزاره های دینی، یقینی و گزاره های علمی، ظن آور باشند.